

SELİM EFE ERDEM
erdemse@hotmail.com

50 yılda yazılan bir kitap

ABD'Lİ DR. WARREN WINKLER'İN KAYSERİ TALAS'TA GÖREV YAPTIĞI 1950'Lİ YILLARDA TUTTUĞU GÜNLÜK, ÜLKENİN NEREDEN NEREYE GELDİĞİNİ GÖSTERMESİ AÇISINDAN İBRET LİK...

Bugün bile pek çoklarının Şark hizmeti olarak görece Anadolu'ya gitmek istemediği Türkiye'ye 50'li yıllarda İnsanlara yardım için gönüllü' olarak ABD'den gelmiş bir doktor düşünün. Hem de kucağında bir kaç aylık bebeğiyle birlikte. Dr. Warren H. Winkler, işte böyle idealist bir insan. Winkler'in yaklaşık elli yıl boyunca tuttuğu hastalara ait notlarından ve çıktığı belgesel niteliğinde fotoğraflardan oluşan *İki Doktor Bir Yolculuk* adlı kitabı, Yalçın Varnalı imzasıyla *Yapı Kredi Yayınları*'ndan çıktı. Yanında, askerliğini 'sihhiye eri' olarak yaptığı için köylerde doktor gözüyle bakılan 'Tohtor Salih' ve Ernest Hemingway'in kuzeni Isabel Hemingway'in gönüllü hemşire, eşi Mary Lou Winkler'in gönüllü öğretmen olduğu sağlık ekibinin anıları, okuyucuya 'Bir Zamanlar Türkiye'yi tasvir ederken çoğu zaman yaşanan trajedilerle tüyler ürpertiyor. İşte Doktor Warren'in gözünden Türkiye...

► Türkiye'nin hem sağlık karnesi hem de Anadolu belgeseli gibi duran bu kitap nasıl ortaya çıktı?

Elli yılda ortaya çıktı. Kayseri Talas ve ona bağlı yirmi köyde 1959 ile 1967 yılları arasında tuttuğum günlük tıbbi kayıtlar ve hatıralarımdan yararlanarak elli yıl sonra yazıya döktüğüm gerçek hikâyeler.

► 50'li yıllarda, ABD'de akademik kariyer yapma ya da rahat bir hayat sürme imkanı varken neden Anadolu'ya geldiniz?

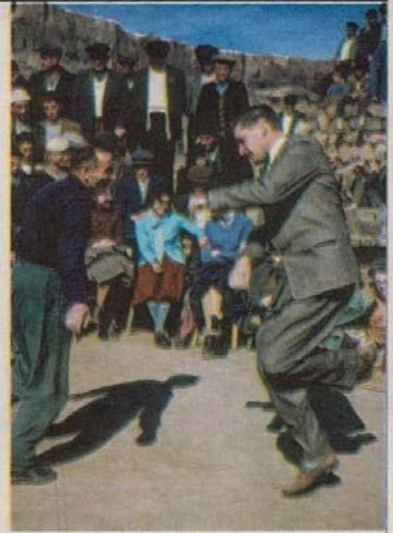
Ben ihtiyacı olan bölgelerde doktorluk yapmaya karar vermiştim. Türkiye'de uygun pozisyonlar olduğunu öğrendik. Köylerde

tek başıma olacağım için, gitmeden önce iki yıl cerrahi ihtisası da yaptım. Harvard Üniversitesi'nde sekiz hafta yoğun Türkçe ders aldık. Türkiye'ye, üç aylık bebeğimle birlikte geldim. Amerika'dan ilk geldiğim günlerde 'Ben nereye geldim' dedim. Kuzeni Ernest Hemingway ile bir yıl Çin'de birlikte yaşa-

mış olan hemşire Isabelle ve Tohtor Salih, acı çekenleri ve ağır hastaları bulma konusunda oldukça başarılıydı. Günde sadece otuz hasta kabul ediyorduk, zaman kalırsa yatalak ve ağır hastaları görmek için köy ziyaretleri yapıyorduk.

► Talas ve Anadolu'da en çok hangi

İKİ DOKTOR BİR YOLCULUK

DR. WARREN H. WINKLER

YAPICI KREDİ YAYINLARI

Doktor Winkler (sağda) ve 'Tohtor Salih', sadece kötü günlerde değil düğün gibi özel günlerde de köylülerin yanındaydı.

Siz hiç trajedi yaşadınız mı?

Doktor Winkler'in günlükleri, bir zamanlar Anadolu'nun içler acısı halinin de aynası gibi. Özellikle kadınlar ve çocuklara ilişkin notları, günümüz şehirli insanlara "Aslında ne kadarda küçük sorunlarla aklımızı meşgul ediyormuşuz" dedirtecek, tüyler ürpertecek nitelikte.

- 18 Ekim 1960 (Gerçek kısırlık) : Bugün son derece üzgün bir çift gördüm. Sekiz yıldır evli olmalarına rağmen çocukları olmamıştı. Muayenede, kadının rahminin olmadığını, adamınsa testislerinin olmadığını saptadım.
- 25 Ekim 1960 (Peritonit). Tüberküloz peritonit nedeniyle ölmek üzere olan 24 yaşındaki genç bir kadının nazik ve yaşlı babası bana "Eğer yaşarsa, şefkatli bakımınız için size hayatım boyunca minnettar kalacağım. Eğer ölürse, şefkatli bakımınız için size yine hayatım boyunca minnettar kalacağım" dedi. Kız geçen hafta hayatını kaybetti.
- 24 Kasım 1960 (Bununla nasıl başa çıkabiliriz?) Erkek kısırlığı hasta tarafından teşhis ve kabul edilmişse, köyde uygulanacak tedavi horoz spermi yemektir!
- 21 Nisan 1962 (Sezaryen zamanı): Genç bir kadın, daha önce dokuz kez hamile kalmış. Doğum esnasında hepsinin ya kolunun ya ayağının ya da kafasının dışarı çıktığını ancak daha sonra öldüklerini söy-

lüyor. Bize bir tavsiye almak için gelmiş. Bu vakada sezaryen gerçekten gerekli!

- 21 Eylül 1961 (Ascaris solucanı akıllı ve gezicidir) Dört yaşındaki bir çocuk öldükten sonra ağzından, ve rektumundan 41 tane yuvarlak solucan çıkmış. Ascaris solucanı konağının yaşamadığını anladığımda hemen yuvasını terk ederek dışarı çıkar.
- 22 Mart 1963 (Pott hastalığı) Biraz önce, dokuzuncu ve yaşayan tek çocuğu olan kızını muayeneye getirmiş bir kadın gördüm. Hiç olmazsa bu çocuğunun yaşaması için elinden geleni yapacağını söylüyordu. Ne yazık ki onda da omurga tüberkülozu vardı.
- 21 Haziran 1963 (Çok geç) Kliniğe dün akşam getirilen beş aylık bir bebek, bir annenin yedinci ancak yaşayan tek çocuğuydu. Diyaresi ve kronik malnütrisyonu vardı. Bütün gece uğraşmamıza hatta deri-altı yoluyla beslememize rağmen, bu sabah hayatını kaybetti.
- 28 Mayıs 1964 (Trajedi): Hayatınızda bir trajedi olduğunu düşünüyorsanız, bir de bunu dinleyin: Biraz önce bir kadın bir aylık erkek bebeğini getirdi. On iki kez doğum yapmış olmasına rağmen yaşayan tek çocuğu buydu. Hastalanacağını ve öleceğini düşündüklerinden çocuğu hiç yıkamamışlar. Çok hasta ancak onu iyileştirebileceğimizi düşünüyoruz.

sağlık sorunlarıyla mücadele etmek zorunda kaldınız? Siz kendinizi nasıl korudunuz?

Sigara ve alkol içmiyorum, spor da yapıyorum ama güçlü bağışıklık sisteminin nedeniyle kolay hasta olmuyorum. Tüberküloz, şarbon, lepra, stafiloкок menenjit, dört farklı tipte bağırsak solucanı, streptokok, tetanos ve benzerleriyle rutin olarak karşılaşuyorduk. Çocuklar on yaşına gelebilirse, enfeksiyonu aşıp bağışıklık kazanıyordu. Bana sorarsanız, en ağır hastalık veremedi.

► Kitabınızda, Türkiye'de 50'li, 60'lı yıllarda kolayca tedavi edilen hastalıkların 70'li yıllarda kullanılan antibiyotik nedeniyle direnç göstermeye başladığını söylüyorsunuz.

Virüs ve bakteriler, mutasyon geçirerek antibiyotik tedavisine direnç kazanabilir. Türkiye'de mikroplar antibiyotiklerin yaygın kullanılmasına başladığı 70'lerde mutasyona uğradı ve biz de ilaçlara dirençli türlerle karşılaşmaya başladık. Artık antibiyotikler ABD'de ancak reçete ile veriliyor ama Türkiye'de hâlâ kolayca alınabiliyor.

► İlk yıllarınızda, ABD'ye oranla Türkiye'deki kanser vakalarının azlığı sizi şaşırtıyor ama sonra altındaki şaşırtıcı nedeni anlıyorsunuz...

Kanser vakaları ABD'de genellikle 60 yaşın üzerindeki insanlarda görülüyordu. Fakat Türkiye'de hastalar daha genç yaşlarda öldüğü için kanser vakası daha az oluyordu.

► Türkiye'de karşılaştığınız bu vakaları Amerikalı meslektaşlarınıza anlattığınızda nasıl tepkiler alıyordunuz?

Amerikalılara anlatmaya fırsatım, zamanım hiç olmadı.